

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : 200 Lei
Particularii : 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 1712/1939.

Indulgențele Apostolice acordate de Preafericitul Părinte.

Publicăm mai jos Decretul, prin care Preafericitul Părinte Papa Pius XII acordă largi indulgențe credincioșilor cari poartă vre'un obiect de pietate binecuvântat de Dânsul sau de alt preot autorizat și îndeplinesc condițiunile speciale prescrise.

Frații Preoți vor căuta să beneficieze și dânzii și își vor indemna credincioșii ca să beneficeze cât de mult de aceste daruri sufletești împărtășite de Sfântul Părinte.

Sacra Penitențierie Apostolică.

INDULGENȚE APOSTOLICE

pe cari Suveranul Pontifice, Papa Pius al XII, în audiența acordată subsemnatului Cardinal, Mare Penitențiar, în ziua de 11 Martie 1939, s'a îndurat preagrațios a le concede acelor credincioși, cari posedă vre un obiect de pietate sau religios, binecuvântat de Sanctitatea Sa sau de preot având această putere, și cari vor fi îndeplinit condițiunile speciale prescrise.

Indulgențele

1. Toți acei care obișnuiesc să reciteze măcar odată în săptămână coroana Domnului, sau una dintre coroanele Preacuratei Fecioare Maria, sau rozarul ori măcar o treime din el, sau oficiul mic al Preacuratei fecioare Maria, sau cel puțin Vecernia ori Dupăcinarul cu laudele din oficiul pentru morți, sau psalmii penitențiali ori psalmii gradualii («treptele»), sau acei, cari obișnuiesc, măcar odată în săptămână, a săvârși una din faptele, cari sunt cunoscute sub numele de »Faptele îndurării«, sau a asculta sf. Liturghie, toți aceștia, pe lângă condițiunea mărturisirii sacramentale, a împărtășaniei sfinte și a vreunei rugăciuni la intenția Sfântului Părinte, vor dobândi *Indulgență plenară* în zilele următoare: Nașterea Domnului, Bobotează, Invierea Domnului, Înălțarea, Rusalii, Sărbătoarea Sf. Treimi, Joia verde, Sărbătoarea Preasfintei

Inimi, Intrarea în Biserică, Bunăvestirea, Adormirea Maicii Domnului, Nașterea și Zămislirea fără prihană a Preacuratei Fecioare Maria; Nașterea Sf. Ioan Botezătorul; cele două sărbători ale Sfântului Iosif, logodnicul Preasfintei Fecioare Maria, sărbătorile sfinților Apostoli Petru și Pavel, Andrei, Iacob, Ioan, Toma, Filip și Iacob, Vartolomei, Mateiu, Simon și Iuda, Matia, precum și în ziua Tuturor Sfinților.

Dacă însă cineva, fără de a se fi mărturisit și fără de a se fi împărtășit, dar totuși cu inimă înfrântă se va fi rugat câtva la intențiunea Sfântului Părinte, în zilele mai sus înșirate va dobândi *Indulgență parțială de șapte ani*.

În afară de aceste, toți acei, cari vor fi săvârșit vreunul din actele de pietate ori de caritate mai sus amintite, vor dobândi de câte ori vor fi îndeplinit acei act, *Indulgență parțială de trei ani*.

2. Preoții cari, nefiind opriți de nici o piedecă legală, obișnuiesc să celebreze zilnic sf. Liturghie, vor câștiga *Indulgență plenară* în zilele mai sus amintite, dacă se vor fi mărturisit și rugat la intențiunea Sf. Părinte.

Iar de câteori ei vor aduce sfânta jertfă de atâtea ori vor dobândi o *Indulgență parțială* de cinci ani.

3. Acei, cari sunt obligați la recitarea oarelor și își îndeplinesc această îndatorire, vor dobândi *Indulgență plenară* în aceleași zile înșirate mai sus, dacă se vor fi mărturisit, împărtășit și rugat la intențiunea Sf. Părinte.

Iar acei cari vor recita oarele măcar cu inimă înfrântă, vor dobândi de fiecare dată o *Indulgență parțială* de cinci ani.

4. Acei, cari în zorii zilei, la miazăzi, apoi spre seară, sau — fiind atunci împiedecați — imediat ce le va fi posibil, vor recita rugăciunea zisă: *Ingerul Domnului*, iar în timpul pascal: *Regina Coeli*, sau — neștiind aceste rugăciuni — vor recita de cinci ori *Născătoarea*; la fel dacă spre înopțat vor recita psalmul: *Dintru adâncuri* sau — neștiindu-l pe acesta — *Tatăl Nostru*, *Născătoarea* și *Requiem*, vor dobândi o *Indulgență parțială* de 500 de zile.

5. Aceiași Ingulgență o vor câștiga acei cari în oricare zi de Vineri se vor gândi puțin cu evlavie la patimile și moartea Domnului Nostru Isus Hristos și vor recita cu evlavie Tatăl Nostru și Născătoare.

6. Acei, cari și-au examinat conștiința, făcând act de părere de rău pentru păcatele lor și propus de a se îndrepta, și au recitat cu evlavie odată *Tatăl Nostru, Născătoare și Mărire Tatălui* în cinstea Preasf. Treimi, sau de 5 ori *Mărire Tatălui* întru amintirea celor Cinci Râni ale D. N. Isus Hristos, vor câștiga o *Indulgență parțială de 300 de zile*.

7. Toți acei cari se vor ruga pentru cei agonizanți, recitând pentru ei cel puțin odată *Tatăl Nostru și Născătoare*, vor dobândi *Indulgență parțială de 100 de zile*.

8. În sfârșit toți acei cari aflându-se în »*articulo mortis*«, își vor fi recomandat sufletul lor cu evlavie lui Dumnezeu și după ce s'au mărturisit, împărtășit sau cel puțin au făcut act de părere de rău, vor fi invocat cu evlavie Preasfântul Nume a lui Isus cu gura, dacă vor putea, dacă nu, cu gândul și vor fi primit moartea din mâinile Domnului cu răbdare și ca o răsplată a păcatului, vor dobândi *Indulgență plenară*.

Observațiuni

1. Obiectele potrivite pentru a fi binecuvântate în vederea lucrării Indulgențelor Apostolice sunt numai: coroanele, rozarele, crucile, crucifixe, statuetele, medaliile, cari nu sunt din cositor, plumb, sticlă suflată și prin urmare goală sau din vreo altă materie asemănătoare, care s'ar putea frânge ușor sau mistui dela sine.

2. Icoanele să nu reprezinte pe alți sfinți decât pe cei canonizați în toată regula sau cari sunt trecuți în Martirologiile aprobate.

3. Pentru ca cineva să poată dobândi *Indulgențele Apostolice* trebuie să poarte asupra sa sau să păstreze în casa sa în loc cuviincios un obiect oarecare binecuvântat de însuși Preasfântul Părinte ori de vreun preot având această facultate.

4. În urma declarației făcută în mod expres de către Sanctitatea Sa, prin acordarea Indulgențelor Apostolice nu se deroagă întru nimic Ingulgențelor acordate de Suveranii Pontifici poate cu altă ocazie pentru rugăciunile, deprinderile de pietate sau faptele amintite.

Dat în Roma, în palatul Sf. Penitențierii Apostolice, în ziua de 11 Martie 1939.

L. Cardinal Lauri, Penitențier Major

L. S.

S. Luzio, Regent

No. 3103/1939.

Ridicarea salariilor și pensiunilor.

Spre orientarea tuturor celor interesați comunicăm, că de aci înainte Casieria diecezană salariile, pensiunea, ajutoarele etc. nu le va plăti numai *personal* celui, pe care-l privesc aceste plăți. Celor cari nu vor putea să-și ridice personal competențele li-se vor trimite prin mandat postal.

Oradea, Șed. Cons. din 7 Septembrie 1939.

No. 97/1939.

Concurs la postul de cantor din Domănești

Pentru postul de cantor din Domănești se publică concurs cu termenul de 15 Oct. 1939.

Venitele sunt:

1. Locuință în natură (1 cameră, bucatărie, superedificate, grădină cca 900 stj. pătrați.
2. Stolele legale.
3. Drept de pășunat pentru 3 vite.
4. Pământ arător în o parcelă de 7 jug. cadastrale bine îngrijit și producător.

Concurenții se vor prezenta în vreo Duminică ori sărbătoare la sf. Liturghie și își vor înainta cererea senatului bisericesc însoțită de actele necesare. Cel ales va funcționa conform obligațiilor art. 1—4 din Decretul V al Sin. Dic. 1938 și va suporta toate sarcinile legale după venitul cantoral.

Domănești, la 4 Sept. 1939.

p. Senatul bisericesc,
Păr. Petru Chișvasil

— **Congresul jubilar al J. A. C.-ului.** Înainte cu zece ani s'a fondat J. A. C. = Jeunesse Agricole Catholique. În Franța, cei 50 de ani de școală laică, fără Dumnezeu, au însălbăcit în multe părți țărănimea care nu vrea să mai știe de credință, de Dumnezeu, de Biserică. Precum există J. O. C. = Jeunesse Ouvrière Catholique pentru recreștinarea muncitorilor din fabrici, așa s'a întemeiat prin strădaniile clerului francez J. A. C. pentru readucerea țărănimei la Cristos, la Biserică. Congresul jubilar s'a ținut la Paris. Ședințele lui au fost onorate de prezența EE. LL. cardinalii Gerlier, arhiepiscop de Lyon și Verdier, arhiepiscop de Paris. În afară de juste cereri de o legislație socială adaptată lumii rurale, congresul are un întreg program de reforme morale, religioase. »Voi sunteți cei mai buni făuritori ai ridicării noastre naționale« — le-a spus cardinalul Verdier celor 25.000 de J. A. C.-iști. Acest congres magnific cu atâtea ședințe solemne și de lucru, cu procesiuni și serbări, rămâne istoric nu numai în analele J. A. C.-ului, ci și ale Bisericii franceze.

In pragul noului an școlar

Poate niciodată nu s'a început un an de muncă intelectuală cu perspective atât de sumbre cași anul acesta. Neliniștea, nesiguranța, frica de viitor iată caracteristicile momentului deslănțuitor de furtună mare care se prevestește. Pe cât sunt acestea de pronunțate pe atât se impune din partea celor ce lucrează la mântuirea sufletelor un efort în plus în munca ce le este încredințată. Și aceasta față de toate problemele ce-i frământă în viața pastorală în chip special cea a catechezei pe toată linia, problema prea acută azi și mare în consecința pentru ridicarea morală a poporul și întărirea Bisericii.

Iată unele motive care pledează în favorul acestei teze.

Este un simptom al vremii că mulți dintre credincioșii noștri, nu se mai mulțumesc cu serviciile religioase obișnuite, ci caută să-și satisfacă dorința de a cunoaște mai bine învățătura divină, să o trăiască din adâncul sufletelor, cu alte cuvinte sunt setoși după cuvântul Domnului. Pelerinajele din anul acesta, au dovedit-o aceasta odată mai mult. Mulțimea de popor care a apucat drumul către izvoarele dătătoare de lumină cerească care sunt mănăstirile a fost ca niciodată de mare. E semn aceasta a dorinței după mai multă viață religioasă.

Există tot în societatea noastră creștină o parte și de aceia, care mai mult strică pe ceilalți, numai prin faptul că se numesc și numără printre creștini, dar nu se interesează de problemele religioase nici nu practică principiile morale.

Alții sunt indiferenți atât față de învățatură cât și față de morală și cultul Bisericii. Faptele lor pot fi bune, dar nepăsarea față de cele sfinte ne pune în situația să-i trecem mai de grabă în rândul celor necredincioși, decât al celor dreptcredincioși.

De altă parte avem creștini cari la orice nemulțumire se răzvrătesc contra preotului și sunt gata să treacă în rândul celor de altă credință, pactează unde numai pot ca dușmanul producând atâta amărăciune păstorului sufletesc.

În sfârșit alții sunt buni creștini, cari cercetează regulat sfântul lăcaș, primesc des sfintele Taine și ca să înainteze în virtuți și să-și satisfacă trebuințele religioase se grupează în asociații religioase ca societățile mariane, ale Preasfintei Inimi alui Isus, societatea Rozarului.

Din cele înșirate se vede că atât necredincioșii indiferenți cât și ignoranții, și doritorii după o viață creștină mai curată, au nevoie de explicații de îndemnuri și îndrumări care nu se pot face numai în cadrul serviciilor religioase obișnuite. Au lipsă de catecheză, adică de învățarea, de inițierea în adevărurile Sfintei Scripturi și îndrumarea pe calea moralei creștine.

Și fiindcă suntem la început de an școlar, cea mai delicată chestiune ce se pune e luminarea și educarea tineretului în adevărurile de credință creștină, catolică, care singură îl poate ferici, mulțumi și întări în lumea curentelor diametral opuse de azi. Și aceasta, atât în învățământul primar cât și în cel secundar și pe toată linia. Căci dela buna asimilare a cunoștințelor religioase ce la ofere catechetul de azi elevului său, depinde peste tot viitorul și tăria Neamului, care are lipsă de caractere cași granitul, nu de șovăitori cari să se clatine cași trestia la cea mai mică adiere de vânt. Dela catechetul de azi depinde în mare parte viitorul Bisericii noastre, căci el trebuie, de pe băncile școlii să infiltreze iubirea față de această instituție necesară și indispensabilă societății, de comoara sufletească ce o posedă, de dogmă, morală de istoria Ei bimilenară, bătuită de multe furtuni dar totdeauna biruitoare în lupta cu puterile întunecului.

E prea adevărat și aceea că o oară pe săptămâna e prea puțin ca să satisfacă. Dar trebuie să facem totul ca ea să fie o adevărată liturghie dumnezească la care sufletul tânărului să vibreze în fața înțelepciunii, bogăției și bunătății divine care i-a prefapt un scop atât de mare în comparație cu celelalte creaturi din lume.

Iată pe scurt unele reflexii din cari reiese că în pragul noului an, catechetul trebuie să între pe teren gata a înfrunta orice și a face totul ca sămănța adevărilor sfinte să încolțească și să aducă rodul dorit: mântuirea sufletelor și consolidarea Bisericii.

Numai așa își va îndeplini rolul lui, acela de a lumina în val-vârtejul vremurilor ce se perindă în fața noastră.

Simțul datorinții să fie mereu treaz în cei cărora li s'a hărăzit un rol așa de sublim.

Cu acest gând să pășim pragul noului an școlar.

Păr. Nicolaie Cristea

A APĂRUT

Mântuește-ți sufletul

Carte de rugăciuni

cu

învățături și pilde

Compusă de

VICTOR CINCA

paroh în Sântandrei

Tip. »Serafica« Săboani, jud. Roman

Se poate comanda la Soc. Sf. Ioan Gură de Aur

Prețul 50 Lei

Oradea în jumătatea întâi a sec. XIX.*)

de Prof. V. Bolca

Oradea a fost din cele mai vechi timpuri un important centru economic și strategic. Loc de schimb între locuitorii dela șes și munte și popas pentru călătorii în trecere către șesul panonic ori spre regiunea de păduri și câmpii a Transilvaniei, ca s'a impus întotdeauna prin clima-i dulce, regiunea-i pitorească și prin bogăția de produse ce veniau aici din hinterlandu-i înzestrat. De aceea regii Ungariei au durat aici masive ziduri de cetate, ca prin ele să apere câmpia împotriva năvălitorilor, precum și importante instituții ce se adăpostiră aici din cele mai îndepărtate vremi din istoria cuceritorilor. Cetatea înfloritoare e cucerită însă în anul 1660 de către Turci, nu scapă de sub dominația lor decât în 1692, când trebuia refăcut totul. Tembelismul asiatic își lasă și aici urmele de mizerie și îndolență ca pretutindeni. Lume harnică năvăli aici și rosturile vechi se refăcură pe încetul. Coborîră Românii din munți, germani grași și blonzi din părțile Rinului, aduși aici de către autoritatea imperială, dornică să-și consolideze noile cuceriri, iar în cuprinsul zidurilor refăcute ale cetății furnicau cătanele împăratului. Veniră apoi sprintenii negustori macedo-români ca să organize și aici sucursale pentru companiile lor de comerț și să-și umplă sîpeturile cu galbeni împărătești. Episcopia latină și capitlul își recuperară imensele latifundii cu sate de iobagi răbdurii ca să revină aici din nou belșugul și luxul, iar din frământările religioase prin care trece neamul nostru răsări o episcopie românească în acest oraș care înfipse în inima orașului »nou« o impozantă catedrală cu turn ce domină peste întreaga regiune. Harnicii negustori de legea răsăritului nu se lasă nici ei mai pe jos și în fața catedralei unite clădesc »biserica cu lună«, măreață și pompoasă. Semn că în refăcuta cetate Românii nu constituiau o cantitate de neglijat. În anul 1792 mănăstirea Iezuitilor din Olosigul Orăzii trecu în posesiunea episcopiei române unite și deveni institut de creștere pentru fiii neamului nostru, iar aproape cu un deceniu mai înainte la 1784 sub episcopul Ignatie Dărăbant, prin hărnicia profesorului Simeon Maghiar începură într'o clădire modestă de lângă catedrală cursuri sistematice de metod pentru învățătorii satelor noastre. Din Ardeal veniau la sediul episcopului curieri, pribegi și savanți prigonii de vlădica Bob dela Blaj, ori năpăstuiții șovinismului sârbesc dela Arad și la lumina tremurătoare a opaițelor țineau sfaturi până târziu în miez de noapte, despre rosturile viitoare ale neamului nostru.

Cu această zestre pășim în secolul XIX și ce păcat că pentru aceste locuri, pentru acest oraș, care prin tradiții se leagă atât de aproape de ființa noastră

etnică nu s'a găsit un condei sprinten și serios totodată, ca al lui Ion Ghica, să ne păstreze în scris această epocă de adânci preafaceri sociale. Ar fi pagini interesante și instructive. Dar cărturarii de aici erau oameni gravi, canonici ori episcopi disprețuitori de plebea măruntă dela tarabă, din ateliere sau dela coarnele plugului, fără să 'ncerce vr'odată să se coboare până la dânsa iar logofeții dela cancelaria comitetului erau preocupați cu scriptele lor latinești împodobite, iar în timpul liber cu acte particulare ori vânătoare pentru ca să mai aibă timp și înțelegere de a privi în jos, cum curge vieața. Nici nu băgau de seamă cum se transformă totul cu trecerea vremii.

Vom încerca totuși în linii sumare o reconstituire a Orăzii din sec. XIX până către deceniul al șaptelea, de când încep marile transformări cu venirea drumului de fier, care fuge de aici peste Piatra Craiului în spre Cluj și mai departe.

Alături de lumea cea gravă, școli de piatră pe care se răzimbau instituțiile, alături de birocrația de tip german, de episcopi și cler trăia în orașul acesta lumea măruntă pestriță și muncitoare, care dă vieața adevărată din acest oraș. În vremea de care nu preocupăm noi civilizația din Apus pătrundea și aici pe încetul. Ea găsi la Oradea, pe lângă câteva ziduri trainice de piatră și cărămidă un oraș de pustă cu o serie de »curii« nemeșești, cu o mulțime de case mărunte clădite din bârne sau lut și acoperite cu șindriile ori stuf; cămine de agricultori harnici ce se culcau de vreme, iar faptul zilei îi găsia pe ogoare. Pe străduțele tinoase din apropierea pieții, evrei îmbrăcați în caftane soioase, coborîtori de pe meleagurile Galileiei, durau ici colo câte o șandrama, unde vindeau marfă pestriță și efină pentru populația satelor sau »alduita pălincă« ce avea multă cătare printre țărani și era aducătoare de câștig bogat. Erau noii negustori ce luau locul macedonilor cari acum se boieriseră. Din aceștia avea să se formeze noua burghezie a orașului.

Apăru acum și un element nou, lumea subțire, doritoare de distracții de »corzo«, plimbată pela Pesta, pela Viena și alte orașe din Apus. În Oradea însă plimbările se făceau cu greu, străzile erau nepavate, pe unele din ele și încă dintre cele mai importante, din centrul orașului se strângea multă apă în sezonul ploilor, bun adăpost pentru neamul broscăresc, cari la lumina unei dădeau concerte miraculoase. Noaptea pe străzi cheflii, în loc de poliție, aveau de luptat cu dulăi periculoși ce năvăleau — ca la sate — de prin curțile gospodarilor. Câțiva negustori mai inventivi întinseră punți de scânduri peste ulițele desfundate pentru ca să înlesnească accesul mușteriiilor. Orașul era noaptea fără lumină iar paza »haiducilor« era

*) Fragment din lucrarea „Lepturiștii“ dela Oradea.

iluzorie. Toată noaptea cântau «cătanele» prin căruciumi, pe străzi chiuiiau haimanale fără căpătăiu și când cetățeanul, către ziua ar fi putut să închidă ochii și el, începeau acum fulnicele stăvarilor, purcariilor, ciurdarilor. Lumea muncitoare pleca la câmp la munca aspră, pentru pâinea de toate zilele.

Nu erau rare scenele tragicomice, când câte o pereche de fetișcane plecate la plimbare sub seară pe »corzo« erau asaltate și strâmtorite sub câte o poartă de o vacă mai sălbatecă ce se'ntorcea dela pășune. Cucoanele îmbrăcate în culori mai stridente erau amenințate la tot pasul de molăii bivoli de pe la diferite gospodării ce se 'ntindeau până în inima orașului.

Erau și locuri de popas și petrecere. În centrul orașului se înălțau două falnice ospătării care țineau pas cu timpul. »Vulturul Negru« cu fațada în spre piață și »Arborele Verde« puțin mai dosit, erau locul de popas al diligențelor ce sosiau din spre pusta ungară sau din spre Ardeal. Aici se aduneau cetățenii mai cu vază să schimbe păreri, tinerii la o partidă de cărți, bătrânii și bărbații la un pahar cu vin și de odată cu posta sosiau vești de prin țară de pe câmpurile de bătălii: Mangenta, Solferino, Sadova; înfrângeri peste înfrângeri, lanțuri din tragedia ultimului mare Habsburg a cărui oștiri n'au știut și nu vor mai ști câștiga învingeri. Urișa moștenire se destrăma cu încetul.

Se iviră apoi ospătării cu grădini unde se consuma băutura nemțească, berea; cum era *Grădina*

Otto, unde se 'ntâlnea lumea nouă și pe unde rătăcia și câte o trupă de actori nemți, cari amuzau publicul cu ghidușii și farse demodate, de gust îndoelnic.

Pe încetul lucrurile se schimbă. Gospodăriile agricole sunt împinse de către civilizația nouă în spre periferia orașului, trotuarele se umplu cu piatră zgronțuroasă de formă patrată, pe străzi încep să se ivească, ici colo, felinare de care grijuliii gospodari urbani se îngrijesc să nu fie aprinse în timpul nopților cu lună, reprezentațiile de teatru se țin lanț, se ridică un local pentru acest soi de spectacole, un ziar cotidian aduce știri în locul diligenței, căreia îi ia locul acum trenul.

Lumea nouă începu să-și câștige locul pe care-l râvnise. Se ridică prăvălii luxoase, industria morăritului aduce bani grei și Oradea pe încetul devine orașul luxos numit mai în batjocură mai serios Parisul de pe malurile Peței. Dar timpurile acestea deocamdată, nu ne mai interesează.

În mediul acesta molău, pe jumătate rustic, jumătate burghez, care parcă trăgea la fund și anihila ori ce efortare mai nobilă, avea să acționeze profesorul Alexandru Roman, un tânăr abia de 27 de ani, care avea să crească generația pe care o viza împreună cu episcopul *Erdeli*; acesta din urmă cu proiecte politice mărețe pentru neamul său, pe care, în urma constituției imperiale din 4 Martie 1849 spera să-l vadă curând unit într'o mare Țară a Românilor, care să cuprindă Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul, cu guvernator propriu și guvern național.

† Cardinalul Angelo Maria Dolci

În ziua de 13 Septembrie a. c. s'a stins pe neașteptate în vila părintească din Civitella d'Agliano, unde își petrecea concediul de vară, Cardinalul Angelo Maria Dolci, fost Nunțiu Apostolic în România.

Descendent al unei nobile familii de conți; Card. Dolci s'a născut la 12 Iulie 1867 în Civitella d'Agliano lângă Orvieto (Roma), de care îl legau seculare tradiții familiare. După terminarea studiilor fu primit în Academia Nobiliilor Ecclesiastici din Roma, unde în 1890 fu hirotonit preot. Zece ani mai târziu fu consacrat episcop prin Card. Satolli în Capela aceleiași Academii, și fu numit episcop de Gubbio. Calitățile sale de păstor harnic și iscusit făcură ca în 1906 să fie promovat la scaunul arhiepiscopul titular de Nazianz și numit Nunțiu Apostolic în Bolivia, Peru și Ecuator. Cu un zel și pricepre de admirat s'a achitat și aici strălucit de misiunea delicată ce i se încredințase, reînviind și întărind ierarhia bisericească din aceste țări năpăstuite de furia francmasoneriei. În 1911 e transferat la scaunul arhiepiscopul din Amalfi unde rămase până la începutul războiului mondial,

când S. Scaun se gândi să se folosească de însușirile și pregătirea lui deosebită, trimițându-l în calitate de Delegat Apostolic la Constantinopol. Aci deși se află într'o situația extrem de gingașe și grea, știu prin abilitatea-i extraordinară și prin râvna sa pentru Biserică să câștige simpatia oficialității turcești și să obțină însemnate avantagii pentru Biserică. Activitatea lui la Constantinopol în cursul războiului mondial a fost într'adevăr prodigioasă. Câte mizerii a alinat, câte dureri a vindecat, pe câți i-a scăpat dela moarte! Aici s'a întâlnit pentru întâia oară cu Românii căzuți prizonieri în mâinile Turcilor și ale Bulgarilor. În numele celui mai sublim sentiment de umanitarism și de dragoste pentru aproapele s'a întrepus pentru Armenii masacrați în masse cari îl învocați ca »mântuitor al poporului lor«, și pentru credincioșii ortodocși ai Patriarhiului din Fanar care l-a salutat ca pe »îngerul păzitor al poporului său«. Și a văzut, în acele triste zile, înălțându-se pe malurile Bosforului, prin contribuțiile benevole ale tuturor, fără deosebire de rasă, limbă ori confesiune, măreața statuie a Papei

Benedict XV. Promovat în 1923 Nunțiu Apostolic în România, a găsit aici un vast câmp de activitate. În scurtă vreme a ajuns să-și câștige simpatia și încrederea cercurilor oficiale din Țară, fiind totdeauna gata a presta serviciul său loial cauzei românești. Cea mai de seamă din realizările sale este Concordatul. Pentru meritele excepționale pe teren diplomatic, Papa Pius

XI, în consistorul din 13 Martie 1933 l-a creat Cardinal. De cât respect și dragoste s'a bucurat în România o dovedește manifestația de simpatie ce i-au arătat-o la plecarea sa din Țară atât Guvernul cât și episcopatul și credincioșii. Prin moartea-i prematură am pierdut un prieten și un părinte.

Aibă parte cu dreptii!

Episcopul Samuil Vulcan

Contribuții la o comemorare

V. Bolca

Dar ei nu se împacă să rămână în această situație. După inerentele frecări urmară proteste la dieta țării, în 1790 și 1802, în care preoțimea și poporul Român din părțile Sătmarului cer episcop de acelaș neam cu dânșii, care să le poată asigura o eficace propășire culturală, iar curtea din Viena se interesează de această chestiune. După trei ani, protopopul Petru Pop cere lui Vulcan să miște cercurile conducătoare, în mijlocul cărora el avea bune legături, pentru înființarea unei noi episcopii românești, cu sediul la Baia-Mare. În urma repetatelor demersuri, soarta vastei eparhii a Muncaciului fu pecetluită. Ea va fi desmembrată. În 1810 Cons. Lt. cerea părerea episcopului român din Oradea, cum să întocmească noua stare de lucruri în acele părți. Planul lui Vulcan se împacă perfect cu vederile Românilor din locurile interesate. În memoriul înaintat către Cons. Lt. în 30 Iulie 1810, el cere pentru ai noștri o episcopie, cu oraș de reședință la Baia-Mare. Ea s'ar constitui din satele românești din Maramureș, Sătmar, districtul Chioarului și județul Solnocului-de-Mijloc, cuprinzând un total de 294 parohii.

În sprijinul noii întocmiri, pe lângă apelul stereotip la mila împărătească, Vulcan argumentează cu motivé tari, Poporul Românesc din aceste ținuturi prin munca brațelor sale poartă greutățile statului și ca măsură justă se impune ca să li se dea un episcop român care în limba națională să faciliteze inițierea lor în virtuți morale și cetățenești, după ce această limbă se întrebuițează în întreg ritualul bisericesc.

El doria să vadă în aceste părți, cât mai curând un nou frate de înaltă râvnă, care să ridice o nouă cetățuie de unde să se reverse lumină și mângâiere pentru neamul său. Crearea unui al treilea Blaj cu întreg mirajul de binefaceri apropiate îi surâdea. Lucrurile însă luară o altă întorsătură, căci dregătorii — împăcare va trăi de pe acum din veșnice compromisiuri, în loc să împlinescă această cerere dreaptă se opresc la o jumătate de măsură. În locul eparhiei proiectate episcopia Orăzii va primi 72 parohii din părțile Sătmarului, între cari și câteva cu populație ruteană. Cu toate că Vulcan, în Septembrie 1811 in-

sistă din nou la forurile înalte pentru proiectul său, hotărârea din 30 Aprilie 1811 rămase definitivă.¹⁾

Rezultatul, deși minim față de ce se proiectase, e destul de important pentru noi. Populația românească a Sătmarului va fi de acum atașată unui post de comandă românesc. Așa că prigoana purtată în tot cursul secolului XIX de către maghiarism împotriva elementului băștinaș cu scopul de a-l desființa, se lovește de rezistența unei conștiințe formate și capabile de a reacționa pentru drepturile sale naționale. Satele din Sătmar prin încadrarea din 1811 în sânul eparhiei Orăzii își hotărâseră destinul de a se păstra, peste năpasta vremilor, pentru românism.

¹⁾ Cf. Dr. Iacob Radu, op. cit. pag. 94-97.

CRONICI

— **Hirotoniri.** De praznicul Nașterii Maicii Domnului, I. P. S. Sa episcopul diecezan a ridicat la treapta preoției pe clericii absolvenți Coloman Seucan, profesor la Școala Normală Unită de băieți și pe Dumitru Mureșan, numindu-l pe acesta din urmă adm. parohial la Sighetul-Silvaniei. În 14 Septembrie clericul abs. Vasile Rusu a fost hirotonit Diacon.

— **Exerciții spirituale.** Clerul nostru eparhial a avut și în anul acesta parte de exercițiile spirituale obișnuite. Ele s'au ținut Seminarul nostru diecezan, în două serii: 22-26 August și 29 August 2 Septembrie, luând parte toți preoții în frunte cu I. P. S. Sa Episcopul. Conducătorul lor a fost P. Cuv. Sa Păr. Augustin Pop O. S. B. M. dela Obreja.

— **Bucurie pentru credincioșii din Colonia Ioșia, Oradea.** N'a trecut un an de când harnicul Părinte Iosif Celante, franciscan român unit, însărcinat cu administrarea parohiei nou înființate din această vastă colonie a început zidirea bisericii și iată că azi, 14 Septembrie 1939, are deosebita bucurie de a vedea crucile pe cele două turnuri înalte. Bucuria a fost cu atât mai mare, cu cât munca depusă pentru a vedea lucrările de zidărie înaintând zi de zi, a fost grea și

necunoscută publicului. La această biserică nu s'a lucrat și nu se lucrează cu fonduri de-a gata, ci banii s'au adunat și se adună după puțință dela credincioși și din alte părți. Inșă banul adunat cu atâta trudă a fost cheltuit cu multă chibzuială. Și de unde anul trecut se credea o îndrăzneală a te apuca de zidit o biserică în Colonia Loșia, azi e un fapt împlinit. Biserica se pune acum sub acoperiș. Turnurile cele două dinainte fiind gata li s'a pus și coroana prin cele două cruci aurite cari au putut fi înălțate prin dania de 10.000 lei a D-nei Ecaterina Maghiari, credincioasă din acea Colonie. Sfințirea acestor cruci a făcut o însuși I. P. S. Sa Valeriu Traian Frențiu, episcopul nostru, înconjurat de un sobor de preoți și fiind de față mulți credincioși.

— **Misiuni sfinte.** Pișcolt, comună frunțașă din Sălaj, a avut parte de reînnoirea sufletească a sfințitor Misiuni în zilele de 7—11 Septembrie a. c. Timpurile deosebit de grele prin care trecem departe de a stânjeni rodul sfințitor misiuni l-a făcut mai adânc. Lume multă s'a grămădit în biserică încăpătoare ca o catedrală la ascultarea sfințitor predici ținute de Păr. I. Gârleanu. Dar și mai sânguincioasă s'a arătat mulțimea credincioșilor la sfânta mărturisire. S'au numărat peste 900 de mărturisiri și mai bine de 1200 de cuminecări. Au dat ajutor: Păr. Paroh Terdic la ascultarea mărturisirilor, Preoții din jur M. O. Abrudan, Genț, Sălăjan, Terdic din Carei. O particularitate a acestor misiuni a fost că și soldații au luat parte mai ales la predicile de seară și mulți s'au mărturisit și cuminecat. În ziua de 8 Septembrie s'a sfințit o impunătoare răstignire de piatră ridicată de un credincios la o răscruce de drumuri. Tot atunci s'a sfințit și frumosul steag marian. Încheierea mai frumoasă nici că se putea face de cum s'a făcut. Duminică 10 Septembrie au sosit în procesiune comunele Vașad, Resighea, Andrid, Sanislău, Găloș-Petreul și altele ba chiar și Valea-lui-Mihai. O mare parte dintre credincioși s'au și mărturisit și cuminecat. După sf. Liturghie s'a desfășurat o procesiune impunătoare de peste 5000 de persoane care într'o ținută pioasă au însoțit pe Isus Cristos în sfânta Euharistie pe drumul principal al satului. La sfârșit unele grupuri au plecat spre casă, iar altele au rămas până seara în comună luând parte la sfintele misiuni cu localnicii. Parohul poate fi mulțumit că a procurat credincioșilor săi binecuvântarea misiunilor sfinte.

— **Franța generoasă.** P. S. Sa Roger Beausart, episcop auxiliar de Paris, a vizitat de curând Spania. Într'un număr recent din »La Croix« (10 VIII 1939) își comunică impresiunile. Precum află din gura Nunțitorului Apostolic din Spania și din aceea a atâtor episcopi și arhiepiscopi, ruinele acumulate de războiul civil în cei trei ani de lupte sunt înfiorătoare. Mai bine de 20.000 de biserici și capele, în afară de

atâtea sate și mănăstiri. Regimul satanic al comunișitor roșii încă înainte de 1936 distrusese peste 300 de sanctuare. Acest regim a făcut apoi nenumărați martiri ai credințitor catolice: 12 episcopi și 16.000 de preoți și călugări. Mizeria celor rămași în viață încă e foarte mare. Nu mai au odăjdii, nici podoabe de altar, nici cărți rituale, nici cărți de rugăciuni (breviare), ba nici chiar îmbrăcăminte strict necesară: anterie sau reverenți. Franța va ajuta pe sora noastră latină, atât de greu încercată. Pentru apropierea politică a celor două națiuni lucrează cu mult succes ilustrul mareșal francez Pétain. Pentru ajutorarea clerului, la inițitor P. S. Sa Beausart, arhierul Eminențitor Sale cardinalul Verdier, amicul devotat al României. E o nouă probă, cât e Franța de generoasă.

— **Noui perspective.** Sub acest titlu *Noua Gazetă de Vest* din localitate (25 VIII 1939) comentează declarațiile d-lui N. Zigre, ministrul Cultelor și Artelor, făcute sub brazii dela Vatra-Dornei, privitor la intențitor Statului român de a continua înzestrarea mănăstirilor ortodoxe cu păduri și terene arabile. Până acum au fost înzestrate 87 de mănăstiri cu 18.000 de hectare de pădure și 600 de hectare pământ arător. Comentatorul acestei șitor d-l Ioan Ceparu cere Statului român cu acest prilej ca, precum se prezintă în constituție cu o dublă orientare: spre Răsărit, prin Biserica ortodoxă și spre Apus, prin cea unită, — tot așa se țină socoteală și de cele câteva mănăstiri aparținătoare acestei din urmă Biserici națitorale. Dreptatea cererii e vădită mai ales că aceeași Gazetă laudase ceva mai înainte (18 VIII 1939), în legătură cu *pelinajul dela Drăgești*, titanica operă culturală desfășurată de franciscanii români uniți nu numai pentru înălțarea morală și materială a enoriașitor lor, ci a regiunii întregi.

— **Sfințitor bisericii din Vârșolt.** A avut loc în 3 Sept. 1939, după programul obișnuit. Excelența Sa Episcopul diecezan, a sosit în localitate din pre-seară, întâmpinat fiind la marginea județitor, în comuna Cizer de Dl. Col. Oprița Prefectul județitor Sălaj, iar în Vârșolt de celelalte autorități administrative și bisericești. Un mare număr de credincioși a marcat nuanța sărbătorească atât la ceremonialul din pre-seară cât și la cel din ziua de duminică, cu toate că în aceasta zi n'a lipsit nici binefăcătoreea ploaie. La ceremonialul liturgic Ex. Sa a fost asistat de Rev-mul Canonic I. Georgescu, Prot. A. Ghilea, M. On. Valentin Sima din localitate, Valentin Coposu, adm. pro-topop. al Supurului, păr. Liviu Trușășiu, fost preot în localitate, Rev-mul Alex. Cădar, iar slujba diaconească au făcut-o Rev.-mul V. Barbul și P. G. Stan. Biserica renovată și iconostasul nou, sunt de acum înainte gata din toate punctele de vedere spre mângăitor credincioșitor și a păstorului, cari au jertfit și obosit. Atât la ceremonialul cât și la agapa sărbătorească ce

a urmat au luat parte și un număr de ofițeri de artilerie în frunte cu D-l Col. Graur, găsindu-se prin împrejurime.

— **O dorință împlinită.** Se știe că cea mai mare biserică din lume este basilica Sf. Petru din Vatican. Pe pardoseala acestei basilici sunt trecute 14 din cele mai de seamă biserici din lume în ordinea mărimii lor, pentru a putea compara în felul acesta dimensiunile lor cu basilica vaticană, cea mai mare dintre toate, având lungimea internă de 186,36 m., iar lungimea externă, inclusiv foisorul, e de 211,50 metri. Iată numele lor și proporțiile în ordine crescândă: Sf. Sofia din Constantinopol, 109,55 m.; Catedrala din Westminster, 110 m.; S. Maria degli Angeli din Assisi, 114,76 m.; S. Justina din Padova, 118,50 m.; Catedrala din Antwerpen, 118,60 m.; Arhibilica din Lateran, 121,84 m.; S. Paul din Roma, 127,36 m.; Catedrala din Seviglia, 132 m.; S. Petroniu din Bologna, 132,54 m.; Domul din Milano, 134,94 m.; Domul din Köln, 134,94 m.; Catedrala din Reims, 138,69 m.; Domul din Florența, 149,28 m.; S. Pavel din Londra, 158,10 m. La dorința catolicilor francezi, autoritățile competente au trecut pe pavajul basilicii vaticane și Catedrala Notre Dame din Paris, care are o lungime de 130 m. Inscripția latinească în litere de bronz adâncite în pavajul de marmoră, ca și celelalte, e următoarea: *Basilica metrop. B. M. V. Parisiensis m. 130.*

Aviz literar

Nouile catehisme ale Revs. Dr. Nicolae Brtnzeu, prelucrate în conformitate cu noua Programă analitică, vor apare zilele acestea și se pot comanda de acum la toate librăriile.

Ele sunt:

1. *Micul Catehism cu elemente de Biblie, pentru clasele 1—2*, ediție pentru elevi.
 2. *Acelaș*, în ediție pentru cateheți (cu lecțiile schițate).
 3. *Catehism pentru cl. 4* ediție pentru elevi.
 4. *Acelaș*, ediție pentru cateheți.
 5. *Catehism partea despre Porunci, cu Pericopele evanghelice*, pentru cl. 5, ediție unică.
- Catehism, partea despre Taine, cu Liturgica* pentru cl. 6, ediție unică.

Catehism, partea despre credință, cu Istoria bisericăscă, pentru cl. 7, ediție unică.

La fiecare comandă va merge câte 1 exemplar pentru cateheți, cu acelaș preț ca și ediția pentru elevi.

Manualul cl. 1 se poate avea și separat de acela al cl. 2.

Toate catehismele sunt bogat ilustrate, mai ales cele ale claselor 1—4. Cl. 1—2 au ilustrații colorate.

La manualul fiecărei clase sunt adăugate *desenuri*, pentru toate lecțiile, ca ocupație indirectă.

Manualul cl. 1—2 are ca anexă pregătirea pentru prima comunie.

BIBLIOGRAFIE

I. U. Soricu: *Pâinea neagră*. Poezii. București, Pavel Suru, 1939. În 8°, 208 pagini, 80 Lei.

D-l I. U. Soricu e cunoscut foarte bine de publicul cititor din Ardeal. A fost și este colaborator de frunte la o mulțime de periodice ardeleni, începând cu „Lucefărul” dinaintea marelui războiu și sfârșind cu „Craiu-Nou” din primele zile ale înfăptuirii unității naționale. Chiar și „Micul Misionar” a adus câteva traduceri ale d-sale de toată frumusețea. Volumul de față, tipărit cu cheltuiala d-lui Eugen Savu, cuprinde versuri tipărite mai întâi în „Universul” și în alte periodice din anii 1928—30. Aceste versuri fănesc din bucuria ce o aduce în sufilele munca și omenia. De aici și titlul așa de caracteristic plugăresc: *Pâinea neagră*. Preoții noștri au mereu trebuință de poezii cu cuprins religios, moral, înălțător. Aici află cu prisosință. Din cele multe reproducem câteva versuri.

Spre Domnul

Intoarce-te, o sufile, spre Domnul,
Cu focul tău curat de altă dată,
Și 'ntinerit popoarelor vestește
Mărirea lui în veci nemăsurată.
El a 'nfrățit cu veșnicia lutul,
El ne-a 'ndreptat privirile spre soare,
Și suflet a sădit în sânul firii
Mărețe, milostive, creatoare.
El ochi ne dete, să vedem lumina
Și tainele vieții să 'nțelegem,
Ne-a dat comoara lanului de spice
Și mană el ne-a dat ca să culegem.
El a sădit fioru 'n pieptul nostru
Și limbei noastre graiu i-a dăruit,
Făptura mâinei lui s'o preamărească
Dela apus și pân' la răsărit.
Mărește, sufile al meu, pe Domnul,
El ți-a venit comoara de simțiri
Ca să cuprinzi adâncul milei sale
Și armonia maiestosei firi
Imbracâte 'n vestmânt de sărbătoare
În dulce vers cuvântu-ți împletește
Și 'n drumul tău spre dragoste și pace
O sufile, pe Domnul preamărește. (ig)

Dumitru Neda: *Fides intrepida*. O seamă de însemnări închinare memoriei lui † Pius XI. Blaj, 1939. Retipărire din „Cultura Creștină”. În 8°, 26 pag. Prețul 10 lei.

Gând bun și folositor a fost închinarea acestor însemnări, amintirii neuitatului Papă Pius XI, pe care o veche proorocie creștină l-a caracterizat ca om de credință neînfricată. Ele cuprind substanțiale date din viața și activitatea marelui dispărut la biblioteca Ambrosiana și Vaticană, ca alpinist, Nunțiu în Varșovia, arhiepiscop-cardinal în Milano și, în sfârșit, verhovnic în Scaunul S. Petru. Autorul are grijă să sublinieze, după cuvinița apostolatului laic, preoția catolică. mistunile, acțiunea pentru reînțoarcerea disidenților, concordatele, sprijinirea artelor și a științelor, doliul universal cu prilejul morții sale. Pentru a scoate și mai mult în relief acest doliu, autorul dă, în o mică anexă, fragmente din strălucitul necrolog publicat de André Tardieu în „Gringoire” (16, 2, 39). De altfel documentația e de primul rang. Autorul se întemeiază pe izvoare de valoare indiscutabilă. Alături de conferința Păr. canonic I. Georgescu, care sperăm că se va tipări în AGRU, aceste însemnări sunt cele mai de seamă ce s'au tipărit în Presa românească cu prilejul morții marelui pontif. Tolle, lege.